

PROBLEME PRIVIND OBIECTUL INFRAȚIUNILOR PREVĂZUTE**LA art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219 CP RM****Igor HADÎRCĂ***Catedra Drept Penal și Criminologie*

The article tackles the problems regarding the object of offences provided by the art.217, 217¹-217⁶, 218 and 219 of the Criminal Code of Republic of Moldova. The author states and reasons his position referring to the necessity of re-evaluating the nature of the generic juridical object of offences provided by art.217, 217¹-217⁶, 218 and 219 of the Criminal Code of Republic of Moldova. The social relations with regards to the legal circulation of narcotic and psychotropic substances, of their analogues and precursors have to be considered the generic juridical object of the named offences. Also, the author analyzes the special juridical object of the above-mentioned offences.

Noua societate promovează ideea statului bazat pe lege, democrație și respectarea drepturilor omului, în cadrul căruia se realizează buna conviețuire a tuturor membrilor societății. Scopul legii penale devine, astfel, ocrotirea tuturor valorilor sociale fundamentale ale societății bazate pe economia de piață, implicit, și apărarea idealurilor noii societăți care promovează pluralismul, democrația, drepturile omului și respectarea necondiționată a legii.

În context, trebuie de menționat că în doctrina penală este pe larg susținută concepția, potrivit căreia obiectul infracțiunii îl reprezintă valoarea socială și relațiile sociale formate în jurul și datorită acestei valori, care sunt vătămate sau puse în pericol prin săvârșirea faptei socialmente periculoase [1]. În conjunctura investigației pe care o efectuăm, prezintă interes ilustrarea concepției promovate de către M.L. Prohorova: „Sănătatea publică evoluează drept „nucleu”, în jurul căruia, aidoma electronilor pe orbitele cuantice, „se rotește” (adică se formează și se pune în mișcare) un întreg sistem de relații care sunt îndreptate spre asigurarea stării de securitate sau a stării de apărare împotriva diferitelor influențe negative. Pentru a aduce atingere „nucleului”, infractorul trebuie să „penetreze” defensivă constând în variate măsuri adoptate de socium și stat; de exemplu, să eludeze prohibiția legală vizând săvârșirea operațiunilor ilegale asupra mijloacelor narcotice sau substanțelor psihotrope...” [2]. Un punct de vedere similar îl exprimă E.H. Hasanov [3].

În doctrina penală națională, fundamentarea științifică consistentă și amplă a concepției, potrivit căreia obiectul infracțiunii îl formează valorile sociale și relațiile sociale, care necesită apărare penală, în a căror consolidare și dezvoltare este interesată societatea și cărora, prin comportamentul antisocial al unor persoane aparte sau al unor grupuri de persoane, li se aduce atingere esențială, a fost realizată de către S.Brînză [4]. Susținem întru totul această exegeză argumentată, care conferă valoare de axiomă numitei concepții.

În acord cu această concepție și, reieșind din denumirea Capitolului VIII al Părții Speciale a Codului penal al Republicii Moldova (din care fac parte art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219), obiectul juridic generic al infracțiunilor, săvârșite în sfera circulației substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor și precursorilor acestora, îl reprezintă relațiile sociale cu privire la sănătatea publică și conviețuirea socială.

În literatura de specialitate, ca infracțiuni, care aduc atingere unor relații de conviețuire socială, sunt considerate infracțiunile prevăzute la art.220-222 CP RM [5]. În legătură cu aceasta, un interes mai mare prezintă sănătatea publică, privită drept componentă a valorii sociale fundamentale reprezentând obiectul juridic generic al infracțiunilor prevăzute la art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219 CP RM.

Ce se înțelege prin „sănătatea publică”?

În conformitate cu art.1 al Legii Republicii Moldova privind asigurarea sanitaro-epidemiologică a populației, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 16.06.1993 [6], prin „sănătatea publică” se înțelege sistemul de măsuri orientate spre prevenirea bolilor, promovarea sănătății, sporirea potențialului fizic și psihic al omului prin canalizarea eforturilor societății spre asanarea mediului de viață, dirijarea cu bolile contagioase, educația pentru sănătate a fiecărui individ și promovarea modului sănătos de viață, organizarea asistenței medicale și de îngrijire, desăvârșirea mecanismului social de asigurare fiecărui om a accesului la un standard adecvat de viață care asigură sănătatea.

Această definiție legală nu ne poate satisface demersul investigativ, deoarece promovează confuzia dintre obiectul apărării și mijloacele apărării. Această supoziție este confirmată de confruntarea definiției reproduse mai sus cu definiția noțiunii „apărarea sănătății publice” din Bazele legislației Federației Ruse cu privire la apărarea sănătății publice” din 22.07.1993: „sistemul de măsuri cu caracter politic, economic, juridic, social, cultural, științific, medical, sanitaro-igienic și antiepidemic, îndreptate spre menținerea și consolidarea sănătății fizice și psihice a fiecărui individ, promovarea modului sănătos de viață a acestuia, acordarea lui a asistenței medicale în cazul pierderii sănătății” [7].

În condițiile în care legiuitorul nu oferă o interpretare adecvată a noțiunii „sănătatea publică”, să vedem cum această noțiune este definită în literatura de specialitate.

Într-o primă opinie, prin „sănătatea publică” se înțelege, pe de o parte, totalitatea condițiilor și măsurilor menite să asigure cât mai deplin sănătatea unui grup social organizat – comună, oraș etc. – iar, pe de altă parte, starea pe care acel grup o are sub aspectul sănătății sale [8].

Din motivele menționate mai sus, considerăm relevant doar cel de-al doilea aspect specificat în această opinie. Din aceleași motive, nu putem agree părerea, conform căreia ocrotirea sănătății publice reprezintă valoarea socială fundamentală apărută împotriva infracțiunilor legate de traficul ilicit de droguri [9]. Or, este illogic a afirma că legea penală apără un proces de ocrotire sau anumite măsuri de protecție. Acestea nu au nevoie de apărare, odată ce constituie ele înseși factori de ocrotire (protecție).

După P.S. Matășevski, prin „sănătatea publică” se înțelege sănătatea unei părți a populației, a unui grup mare de persoane, într-o localitate determinată [10]. În opinia lui E.H. Hasanov, prin „sănătatea publică” se înțelege starea și funcționarea sferelor fizice și spirituale ale populației întregii țări, a unei regiuni a țării sau ale unui grup numeros de populație [11]. Conform părerii expuse de N.A. Miroșnicenko și A.A. Muzâka, sănătatea publică constituie fasciculul de relații sociale omogene, care asigură dezvoltarea armonioasă a indivizilor pe calea respectării anumitor reglementări privind ocrotirea sănătății, îndreptate spre protejarea sănătății unui cerc nedeterminat de persoane, în cazul acordării și primirii asistenței medicale calificate [12]. În viziunea lui V.N. Smitienko, prin „sănătatea publică” trebuie de înțeles acel fascicul de relații sociale care apar și se desfășoară în legătură cu punerea în valoare a valorilor fizice și psihice aparținând populației, care asigură funcționarea și dezvoltarea normală a societății [13]. După G.V. Sereda și I.M. Sereda, sănătatea publică este starea desemnând acel segment al vieții sociale care asigură condițiile necesare pentru îndeplinirea funcțiilor biologice și de muncă [14].

Sintetizând opiniile enunțate mai sus, putem defini noțiunea „sănătatea publică” ca fiind starea de sănătate fizică sau psihică a unui grup relativ numeros de persoane nedeterminate, reprezentând în unele cazuri o comunitate locală sau populația întregii țări.

Pot fi oare confundate noțiunile „sănătatea publică” și „sănătatea persoanei (individului)”?

Am formulat această întrebare, de vreme ce, în preambulul Legii nr.382/1999, ca obiectiv al acesteia este declarat inclusiv „ocrotirea sănătății omului”. De asemenea, în doctrina penală, a fost exprimată părerea, conform căreia infracțiunile, legate de traficul ilicit de droguri, aduc atingere sănătății individului [15].

Nu putem fi de acord cu o astfel de poziție. Noțiunea de sănătate publică trebuie deosebită de noțiunea de sănătate a persoanei.

În vederea argumentării acestei aserțiuni, este necesar să ne aducem aminte de faptul că drogurile sunt caracterizate, printre altele, de criteriul social. Astfel, după E.A. Babaeian și M.H. Gonopolski, acest criteriu se manifestă prin aceea că consumul nemedical al drogurilor atinge asemenea proporții, încât obține o relevanță socială [16]. N.A. Miroșnicenko se exprimă și mai explicit: criteriul social al drogurilor se exprimă în aceea că abuzul de ele pune în pericol sănătatea publică [17]. Într-o manieră apropiată se pronunță A.Iu. Martânovici: „Criteriul social al drogurilor constă în aceea că, în rezultatul traficului ilicit de droguri, consumul lor medical sporește în permanență, și, ca urmare, apare pericolul pentru sănătatea unei părți considerabile de populație” [18].

Dezvoltând această idee, T.Dima și C.Turianu susțin că, în cazul infracțiunilor legate de traficul ilicit de droguri, legea ocrotește sănătatea în raport cu toți membrii societății (*ut universi*), socotind că este un interes vital pentru însăși existența societății ca întreaga colectivitate să se aplece la adăpostul pericolului pe care îl prezintă nerespectarea regimului stabilit de lege pentru droguri [19].

În alți termeni, toți acești autori consideră că abuzul de droguri a atins o asemenea amploare, încât aduce atingere sănătății publice; dacă o anumită substanță corespunde nu doar criteriului medical și juridic, dar și

criteriului social, acea substanță este considerată drog, implicând un pericol deja nu pentru sănătatea persoanei, dar pentru sănătatea publică.

Deși noțiunile „sănătatea publică” și „sănătatea persoanei” nu sunt noțiuni echivalente, nu înseamnă că ele nu sunt interdependente. Or, scopul ocrotirii sănătății populației este nu unul abstract, odată ce se exprimă în păstrarea și fortificarea sănătății fizice și psihice a fiecărui individ, în promovarea modului sănătos de viață de către fiecare individ în parte, în acordarea acestuia a asistenței medicale în caz de necesitate.

Însă, aceasta nu influențează în nici un fel asupra faptului că sănătatea publică rămâne a fi sănătatea unei anumite mase de oameni, a unui sumum nedeterminat de indivizi nepersonificați.

În literatura de specialitate este exprimat punctul de vedere, conform căruia recunoașterea, în condițiile actuale, pentru narcomanie a semnificației de epidemie permite formularea concluziei că obiectul juridic generic al infracțiunilor, legate de traficul ilicit de droguri, îl formează securitatea țării în planul reproducerii unei generații sănătoase de oameni; după caracterul prejudiciabil, traficul ilicit de droguri se aseamănă cu genocidul [20]. Bineînțeles, nu putem accepta o asemenea poziție, în care emoțiile țin locul argumentelor.

De lege lata, așa cum rezultă din denumirea compartimentelor corespunzătoare din legile penale ale Republicii Moldova, Federației Ruse, României etc., obiectul juridic comun al infracțiunilor, legate de traficul ilicit de droguri, îl constituie relațiile sociale cu privire la sănătatea publică. Este oare întemeiată poziția legiuitorului moldovean de a concepe anume în această manieră obiectul juridic comun (și, implicit, obiectul juridic generic) al respectivelor infracțiuni?

Așa cum am consemnat anterior, considerăm oportună constituirea, în Codul penal al Republicii Moldova, a unui capitol aparte, care să fie consacrat infracțiunilor săvârșite în sfera circulației substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor și precursorilor acestora. Care sunt considerentele noastre în această privință?

Înainte de a formula răspunsul final la această întrebare, vom specifica că A.Iu. Martânovici este de părere că „obiectul juridic special al infracțiunilor, legate de traficul ilicit de droguri, îl constituie relațiile sociale care asigură circulația drogurilor în condiții de legalitate și de securitate pentru sănătatea populației” [21]. În aparență, o asemenea abordare nu poate suscita reticențe. Totuși, această opinie nu-și descoperă în întregime conotația, dacă nu o privim în conexiune cu altă opinie, a aceluiași autor: „Relațiile sociale, care asigură traficul licit de droguri, este o parte componentă a relațiilor sociale care asigură sănătatea populației, raportându-se față de acestea ca parte la întreg” [22].

Într-adevăr, relațiile sociale cu privire la sănătatea publică, în calitate de obiect juridic comun, înglobează tot ceea ce este comun tuturor, fără excepție, obiectelor juridice speciale care derivă din el. Adică, însumează valențele care se repetă în fiecare din aceste obiecte juridice speciale. Dar se atestă oare o astfel de corelație în privința obiectelor juridice speciale ale infracțiunilor prevăzute la art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219 CP RM?

Urmărind reevaluarea naturii obiectului juridic generic al acestor infracțiuni, semnalăm abordările contradictorii privind conținutul acestui obiect în doctrina penală. Astfel, E.H. Hasanov consideră că obiectul juridic generic al infracțiunilor prevăzute în Capitolul 25 al Codului penal al Federației Ruse din 24.05.1996 (în continuare – CP FR) [23] îl reprezintă relațiile sociale cu privire la sănătatea publică și moralitatea publică [24]. R.G. Gunaris este de părere că același obiect îl constituie relațiile sociale cu privire la sănătatea publică, securitatea publică și ordinea publică [25]. La rândul său, M.L. Prohorova susține că obiectul juridic generic al faptelor infracționale prevăzute în Capitolul 25 al CP FR îl formează relațiile sociale cu privire la securitatea publică [26].

Nu mai puțin contradictorie este identificarea obiectului juridic special al infracțiunilor legate de traficul ilicit de droguri. Astfel, V.Kuharuk consideră că acesta are același conținut cu al obiectului juridic generic al acestor infracțiuni [27]. Practic, pe aceeași poziție se situează și A.Borodac [28].

Bineînțeles, nu putem sprijini asemenea luări de poziții. Ele vin în dezacord cu postulatul că „obiectul juridic special derivă din obiectul juridic generic și nu poate să coincidă cu ultimul” [29]. În același sens, V.S. Prohorov, referindu-se la corelația dintre obiectul juridic generic și obiectul juridic special, susține pe bună dreptate: „Particularul se integrează în ceea ce este general și îl caracterizează. Generalul nu există în afara particularului, însă particularul nu este echivalent cu generalul” [30].

Desigur, în dorința de a te sustrage eforturilor de a identifica obiectele juridice speciale ale fiecăreia din infracțiunile legate de traficul ilicit de droguri, este mai ușor a afirma că acestea coincid cu obiectul juridic generic al numitelor infracțiuni. Însă, a evita soluționarea unei probleme nu înseamnă a o rezolva.

Încercând să rezolve problema în cauză, E.L. Strelțov, în contextul legii penale ucrainene, propune următoarele soluții de identificare a conținutului obiectului juridic special al infracțiunilor legate de traficul ilicit de droguri:

– sănătatea publică, precum și ordinea stabilită a circulației legale a drogurilor (pentru infracțiunile de contrabandă a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope, a analoagelor sau precursorilor lor, precum și de utilizare a mijloacelor obținute din circulația ilegală a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope, a analoagelor sau precursorilor acestora);

– sănătatea publică, precum și ordinea stabilită de producere și fabricare a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope, a analoagelor sau precursorilor acestora (pentru infracțiunile de producere, fabricare, transportare, expediere sau înstrăinare ilegală a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope sau a analoagelor acestora, precum și de producere, fabricare, procurare, păstrare, transportare sau expediere ilegală a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope sau a analoagelor lor, fără scop de înstrăinare);

– securitatea sănătății publice, precum și ordinea stabilită de producere și fabricare a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope și a analoagelor acestora (în cazul infracțiunii de sustragere, delapidare, extorcare a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope sau a analoagelor acestora, ori de dobândire a lor pe calea escrocheriei sau abuzului de serviciu);

– securitatea sănătății publice (în cazul infracțiunilor de semănat sau cultivare a macului somnifer sau a cânepii, de îndemn la consumul de mijloace narcotice, substanțe psihotrope sau a analoagelor acestora, de consum public ilegal al mijloacelor narcotice, precum și de organizare sau întreținere a locurilor pentru consumul, producerea sau fabricarea ilegală a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope sau a analoagelor acestora);

– sănătatea publică (în cazul infracțiunilor de introducere ilegală în organism a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope sau a analoagelor acestora, de fabricare, falsificare, folosire sau vânzare ilegală a documentelor false în vederea obținerii de mijloace narcotice, substanțe psihotrope sau precursori, precum și de eliberare ilegală a rețetei cu dreptul de procurare a mijloacelor narcotice sau substanțelor psihotrope);

– relațiile sociale cu privire la ordinea stabilită de circulație legală a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope, a analoagelor sau precursorilor acestora (pentru infracțiunea de încălcare a regulilor stabilite de circulație a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope, a analoagelor sau precursorilor acestora) etc. [31].

Examinarea atentă a punctului de vedere reprodus mai sus ridică mai multe semne de întrebare:

1) nu este clar, de ce natura relațională a obiectului infracțiunii este reliefată numai în ultima ipoteză? Or, așa cum se susține just de către S.Brînză, o asemenea natură o au toate, fără excepție, obiectele juridice ale infracțiunilor [32];

2) de ce în cazul procurării ilegale a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope sau a analoagelor lor, fără scop de înstrăinare, se aduce atingere sănătății publice, iar în cazul sustragerii aceluiași bunuri se duce atingere securității sănătății publice?

3) de ce, în cazul semănatului sau cultivării macului somnifer sau a cânepii, se lezează securitatea sănătății publice, iar în cazul fabricării documentelor false în vederea obținerii de mijloace narcotice, substanțe psihotrope sau precursori este lezată sănătatea publică?

4) dar, mai ales, cum este posibil ca – în ipoteza infracțiunii de utilizare a mijloacelor obținute din circulația ilegală a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope, a analoagelor sau precursorilor acestora – să fie vătămată sănătatea publică? Or, însuși E.L. Strelțov recunoaște că esența acestei infracțiuni constă în „spălarea banilor murdari” [33].

Având efectul de debusolare, concepția lui E.L. Strelțov pare a fi elaborată la întâmplare, lipsită de sistematicitate și principii coerente de fundamentare.

La fel de neconvingătoare pare concepția propusă de către E.H. Hasanov, care evidențiază patru categorii de obiecte juridice speciale vizând infracțiunile legate de traficul ilicit de droguri, prevăzute în Codul penal al Federației Ruse:

1) relațiile sociale cu privire la securitatea sănătății publice, care apar în legătură cu mijloacele narcotice sau substanțele psihotrope finite, gata de întrebuințare;

2) relațiile sociale cu privire la securitatea sănătății publice, care apar în legătură cu mijloacele narcotice sau substanțele psihotrope (ca materie primă sau semifabricat), ori cu alte substanțe, instrumente sau utilaj, folosite pentru fabricarea mijloacelor narcotice sau substanțelor psihotrope;

3) relațiile sociale cu privire la securitatea sănătății publice, care apar în legătură cu rețetele sau alte documente ce acordă dreptul de obținere a mijloacelor narcotice sau substanțelor psihotrope;

4) relațiile sociale cu privire la securitatea sănătății publice, care apar în legătură cu plantele care conțin mijloace narcotice [34].

Este justificată încercarea lui E.H. Hasanov de a se folosi de obiectul material al infracțiunii pentru a caracteriza obiectul juridic special al infracțiunii. Or, „obiectul material al infracțiunii servește pentru indicarea asupra obiectului corespunzător al apărării penale” [35]. Însă, care este cauza că, în derivația de la obiectul juridic generic spre obiectul juridic special, sănătatea publică a evoluat în securitatea sănătății publice? Luând în considerație raportul „întreg-parte” dintre obiectul juridic generic și obiectul juridic special, securitatea sănătății publice ar urma să fie percepută ca parte a sănătății publice. Dar nu este așa: securitatea sănătății publice este o parte a stării de securitate, nu o parte a sănătății publice.

Considerăm că eroarea pe care o comit E.L. Strelțov și E.H. Hasanov este, în linii generale, aceeași: ei încearcă să adapteze realitatea juridică la tiparul reglementărilor juridice în materie. Chiar dacă își dau seama că acest tipar este imperfect, nu întreprind eforturi să-l perfecționeze. Cel mai pregnant aceasta se observă în cazul concepției promovate de E.H. Hasanov.

Astfel, în Codul penal al Republicii Azerbaidjan din 30.12.1999 [36], normele privind infracțiunile legate de traficul ilicit de droguri sunt plasate în Capitolul 26 „Infracțiuni legate de circulația ilegală a mijloacelor narcotice și substanțelor psihotrope”. În acest plan, E.H. Hasanov menționează că obiectul juridic generic al infracțiunilor corespunzătoare îl constituie relațiile sociale cu privire la circulația legală a mijloacelor narcotice și substanțelor psihotrope [37].

Totodată, autorul dat afirmă următoarele: „Analiza normelor privind infracțiunile, legate de traficul ilicit de droguri, denotă că sănătatea publică este apărată împotriva impactului negativ al mijloacelor narcotice și substanțelor psihotrope de către normele situate pe diferite orbite în jurul nucleului, pe care îl formează sănătatea publică. Aceste orbite, aflându-se la distanțe diferite de nucleul amintit, compar în calitate de straturi protectoare ale sănătății publice ... Pe orbita cea mai proximă se situează norma care prevede răspunderea penală pentru consumul mijloacelor narcotice fără prescripția medicului, ori procurarea sau păstrarea ilegală a mijloacelor narcotice, fără scop de înstrăinare, în proporții mici. Această normă apără sănătatea publică împotriva influenței nemijlocite și efective (sublinierea ne aparține – *n.a.*) a mijloacelor specificate... Toate celelalte norme privind infracțiunile legate de traficul ilicit de droguri se situează pe orbite mai îndepărtate, distanțate progresiv una de cealaltă... Prin intermediul acestor norme, sănătatea publică este apărată împotriva influenței mijlocite și eventuale (sublinierea ne aparține – *n.a.*) a mijloacelor narcotice” [38].

Dar cele afirmate de către E.H. Hasanov nu confirmă, ci infirmă teza, conform căreia sănătatea publică trebuie considerată valoarea socială asupra căreia atentează infracțiunile legate de traficul ilicit de droguri. La baza calificării lor, în funcție de capitolele din legea penală care le prevăd, trebuie puse „numai acele valori și relații sociale care sunt supuse ineluctabil (sublinierea ne aparține – *n.a.*) pericolului de vătămare în rezultatul unei anumite activități infracționale și care sunt luate în mod special (sublinierea ne aparține – *n.a.*) sub ocrotirea legii penale” [39]. Analizând punctul de vedere al lui E.H. Hasanov, remarcăm că acestei cerințe îi corespunde numai infracțiunea de consum al mijloacelor narcotice fără prescripția medicului, ori de procurare sau păstrare ilegală a mijloacelor narcotice, fără scop de înstrăinare, în proporții mici. Însă, în legislația Republicii Moldova răspunderea pentru această faptă este prevăzută nu în Codul penal, dar în art.44 al Codului cu privire la contravențiile administrative.

De reținut că, din toate contravențiile administrative, legate de traficul ilicit de droguri, numai aceasta este prevăzută în Capitolul 5 „Contravențiile administrative din domeniul protecției muncii și ocrotirii sănătății populației” (sublinierea ne aparține – *n.a.*) al Codului cu privire la contravențiile administrative. Cât privește contravențiile administrative prevăzute la art.105¹-105³ din numita legiuire, ele sunt sancționate de normele din capitolul dedicat contravențiilor administrative săvârșite în domeniul agriculturii sau constând în încălcarea regulilor sanitaro-veterinare. În fine, art.152¹³ din Codul cu privire la contravențiile administrative este situat în capitolul consacrat contravențiilor administrative din domeniul comerțului, finanțelor și industriei meșteșugărești.

Deși în Codul cu privire la contravențiile administrative nu există un capitol care ar viza doar contravențiile administrative legate de circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor sau precursorilor acestora, trebuie totuși să recunoaștem că este mai reușită concepția obiectului juridic generic al

faptelor prevăzute la art.44, 105¹-105³ și 152¹³ din Codul cu privire la contravențiile administrative, în comparație cu aceeași concepție pe care legiuitorul o promovează în cazul infracțiunilor prevăzute la art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219 CP RM.

În privința nici uneia din aceste infracțiuni nu putem susține că, în mod ineluctabil, sau, în alți termeni, nemijlocit și efectiv, s-ar aduce atingere sănătății publice. Nici măcar în cazul faptei incriminate la art.217⁶ CP RM – introducerea ilegală intenționată în organismul altei persoane, împotriva voinței acesteia, a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor acestora. Or, săvârșirea acestei fapte poartă un caracter izolat. Ea nu are un caracter de masă și nu este îndreptată împotriva unei mulțimi nedeterminate de oameni. De aceea, nu putem să nu susținem opinia, conform căreia obiectul juridic secundar al infracțiunii prevăzute la art.217⁶ CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la sănătatea persoanei [40]. Nu trebuie să confundăm criteriul social, ce caracterizează drogurile, cu pericolul social al unor fapte pentru sănătatea publică. De fapt, dacă analizăm toate opiniile exprimate anterior cu privire la criteriul respectiv, vom observa că și în ele se menționează despre consumul (abuzul) de droguri [41]. Într-adevăr, anume consumul de droguri afectează, în mod nemijlocit și efectiv, sănătatea publică. Toate celelalte fapte care sunt legate, într-un fel sau altul, de traficul ilicit de droguri nu pot să afecteze această valoare. În context, are dreptate A.Iu. Martânovici, când afirmă: „Traficul ilicit de mijloace narcotice și substanțe psihotrope este doar una din condițiile consumului lor nemedical de către populație. Însă, numai această condiție nu este suficientă, fiind necesare și altele (dorința persoanei de a consuma drogurile, existența posibilităților materiale de a le procura etc.)” [42]. Adică, este vorba de circumstanțe care nu depind de voința făptuitorului. Chiar dacă făptuitorul urmărește scopul final ca victima să consume drogurile, nu s-ar putea afirma că traficul ilicit de droguri aduce atingere sănătății publice. Or, așa cum susține just S.Brînză, pentru identificarea obiectului apărării penale, trebuie cercetate toate semnele obiective și subiective ale infracțiunii [43]. Deci, nu numai scopul infracțiunii.

În concluzie la cele menționate trebuie să consemnăm că faptele legate de traficul ilicit de droguri sunt situate pe „orbite” prea îndepărtate pentru a prezenta vreun pericol pentru „nucleul” reprezentat de sănătatea publică. Sănătatea publică și relațiile sociale din jurul acesteia pot fi considerate obiectul mijlocit (mediat) al infracțiunilor prevăzute la art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219 CP RM. Însă, identificarea obiectului juridic generic se face prin derivația către obiectul nemijlocit al infracțiunii, adică obiectul juridic special.

Totodată, producerea, procurarea, păstrarea, transportarea și alte asemenea operațiuni ilegale, săvârșite asupra substanțelor narcotice, psihotrope sau analoagelor acestora, ca și cultivarea plantelor care conțin astfel de substanțe, precum și celelalte fapte legate de traficul ilicit de droguri, nu pot de felul lor să lezeze sănătatea publică. Aceasta este lezată prin consumul repetat de droguri. Iar consumul ilicit de droguri nu este penalmente pedepsibil. Mai mult, noțiunile „consumul de droguri” și „traficul de droguri” nu se intersectează.

Ceea ce trebuia de demonstrat.

Iată de ce, ne reafirmăm poziția de reevaluare a naturii obiectului juridic generic al infracțiunilor prevăzute la art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219 CP RM. Este necesar ca toate normele, care prevăd infracțiunile săvârșite în sfera circulației legale a substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor sau precursorilor acestora, să fie concentrate într-un capitol aparte denumit „Infracțiuni săvârșite în sfera circulației substanțelor narcotice, psihotrope sau precursorilor acestora”. (O dată ce am argumentat anterior necesitatea eliminării din textul legii penale autohtone a sintagmei „analog al substanțelor narcotice sau psihotrope”, nu facem mențiunea despre analoagele acestor substanțe în denumirea capitolului proiectat).

Faptul că, prin aceasta, se contribuie la „fărămițarea sistemului Părții Speciale a Codului penal în capitole mici” [44] nu-l putem accepta ca argument. Capitolul XI „Infracțiuni în domeniul informaticii și telecomunicațiilor” din Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova numără patru articole. Inițial, numărul era de trei. De ce nu există un capitol în care să fie adunate laolaltă aceste articole și articolele din capitolul consacrat infracțiunilor în domeniul transporturilor? Doar există afinități între informatică și telecomunicații, pe de o parte, și transporturi, pe de altă parte. Existența unui Minister al Transporturilor și Comunicațiilor ne demonstrează aceasta.

Ceea ce dorim să dovedim este că, în unele cazuri, legiuitorul manifestă prea multă exigență la conceperea unui capitol din legea penală, care conferă fizionomie distinctă unui grup de fapte infracționale. Alături însă, o asemenea exigență ca și cum nu există. Problema identității generice a infracțiunilor săvârșite în sfera circulației legale a substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor și precursorilor acestora, a cărei soluționare am propus-o *supra*, este o dovadă elocventă în acest sens.

Așadar, am punctat că, în plan prospectiv, relațiile sociale cu privire la circulația legală a substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor și precursorilor acestora trebuie considerate obiectul juridic generic al infracțiunilor corespunzătoare. *De lege lata*, suntem nevoiți să afirmăm că relațiile sociale cu privire la circulația legală a substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor și precursorilor acestora reprezintă obiectul juridic comun al infracțiunilor prevăzute la art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219 CP RM.

Dar care este obiectul juridic special al fiecăreia din aceste infracțiuni?

Amintim, că această categorie de obiect servește la determinarea individualității unei infracțiuni în cadrul unui grup [45]. Urmând schema de determinare a obiectului juridic special în conținutul incriminării, propusă de S.Brînză [46], considerăm că obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219 CP RM îl constituie relațiile sociale cu privire la:

– circulația legală de plante care conțin substanțe narcotice sau psihotrope, apărute împotriva operațiunilor ilegale cu astfel de plante, săvârșite în proporții mari și fără scop de înstrăinare (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.217 CP RM);

– circulația legală de substanțe narcotice, psihotrope sau analoage ale lor, apărute împotriva producerii, preparării, experimentării, extragerii, prelucrării, transformării, procurării, păstrării, expedierii, transportării ilegale a acestor substanțe, săvârșite în proporții mari și fără scop de înstrăinare (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.217 CP RM);

– circulația legală de plante care conțin substanțe narcotice sau psihotrope, apărute împotriva semănatului, cultivării, prelucrării sau utilizării a astfel de plante fără autorizație, săvârșite în scop de înstrăinare (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.217¹ CP RM);

– circulația legală de substanțe narcotice, psihotrope sau analoage ale lor, apărute împotriva operațiunilor ilegale cu asemenea substanțe, săvârșite în scop de înstrăinare, precum și împotriva înstrăinării ilegale a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.217¹ CP RM);

– circulația legală a precursorilor utilizați pentru producerea sau prelucrarea substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor (în cazul infracțiunii prevăzute la art.217² CP RM);

– circulația legală a materialelor și utilajelor destinate producerii, preparării sau prelucrării substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor ori cultivării plantelor care conțin aceste substanțe (în cazul infracțiunii prevăzute la art.217³ CP RM);

– circulația legală a substanțelor narcotice sau psihotrope, apărute împotriva sustragerii sau extorcării acestor substanțe (în cazul infracțiunii prevăzute la art.217⁴ CP RM);

– circulația legală de substanțe narcotice, psihotrope sau analoage ale acestora, apărute împotriva consumului ilegal de asemenea substanțe, săvârșit în mod public sau pe teritoriul instituțiilor de învățământ, instituțiilor de reabilitare socială, penitenciarelor, unităților militare, în locuri de agrement, în locuri de desfășurare a acțiunilor de educație, instruire a minorilor sau tineretului, a altor acțiuni culturale sau sportive ori în imediata apropiere a acestora (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.217⁵ CP RM);

– circulația legală de substanțe narcotice sau psihotrope, apărute împotriva organizării consumului ilegal de asemenea substanțe (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.217⁵ CP RM);

– circulația legală de substanțe narcotice, psihotrope sau analoage ale acestora, apărute împotriva introducerii ilegale intenționate, indiferent de mod, în organismul altei persoane, împotriva voinței acesteia, a unor asemenea substanțe (în cazul infracțiunii prevăzute la art.217⁶ CP RM);

– circulația legală de preparate narcotice sau psihotrope, apărute împotriva prescrierii fără necesitate a unor astfel de preparate (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.218 CP RM);

– circulația legală de preparate și substanțe narcotice sau psihotrope, apărute împotriva falsificării rețetei sau a altor documente care permit obținerea unor asemenea preparate și substanțe (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.218 CP RM);

– circulația legală de substanțe narcotice sau psihotrope, de materiale sau utilaje destinate producerii sau prelucrării unor astfel de substanțe, de plante care conțin substanțe narcotice sau psihotrope, apărute împotriva încălcării regulilor stabilite de circulație legală a oricăror din aceste bunuri, care a cauzat pierderea lor (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.218 CP RM);

– circulația legală de substanțe narcotice sau psihotrope, apărute împotriva organizării ori întreținerii speluncilor pentru consumul substanțelor menționate, precum și împotriva punerii la dispoziție a localurilor în aceste scopuri (în cazul infracțiunii prevăzute la art.219 CP RM).

Desigur, s-ar putea reproșa că construcțiile ce caracterizează obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219 CP RM sunt uneori prea masive. Este adevărat. Însă, asumarea acestui unic dezavantaj se justifică datorită asigurării unei maxime precizii în disocierea obiectului juridic special al unei infracțiuni în raport cu obiectul juridic special al altei infracțiuni. Numai pe această cale devine posibil să delimităm: obiectul juridic special al infracțiunii, prevăzute la alin.(1) art.217 CP RM, de obiectul juridic special al infracțiunii, prevăzute la alin.(1) art.217¹ CP RM; obiectul juridic special al infracțiunii, prevăzute la alin.(2) art.217 CP RM, de obiectul juridic special al infracțiunii, prevăzute la alin.(2) art.217¹ CP RM; obiectul juridic special al infracțiunii, prevăzute la alin.(1) art.218 CP RM, de obiectul juridic special al infracțiunii, prevăzute la alin.(2) art.218 CP RM etc.

O abordare simplificată (dacă nu chiar banalizată) a construcției obiectului juridic special al infracțiunilor prevăzute la art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219 CP RM, prin renunțarea la procedeul desemnat prin sintagma „apărate împotriva...”, ar însemna o abordare formalistă, de complezență a problemei conținutului acestui obiect. Ceea ce ar influența contraproductiv asupra finalității studiului de față.

De altfel, procedeul specificat este folosit în doctrina penală în mod frecvent [47]. Aplicarea lui comportă următoarele avantaje, care nu pot fi neglijate:

- 1) facilitează identificarea infracțiunii de care aparține obiectul juridic special în cauză;
- 2) pune în evidență derivația obiectului juridic special din obiectul juridic comun;
- 3) indică asupra necesității reevaluării derivației obiectului juridic special din obiectul juridic generic;
- 4) circumstanțiază obiectul material al infracțiunii.

Tocmai problema obiectului material al infracțiunilor prevăzute la art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219 CP RM va fi supusă atenției în cele ce urmează.

Reieșind din conținutul obiectului juridic special al infracțiunilor – săvârșite în sfera circulației substanțelor narcotice, psihotrope, a analogelor sau precursorilor acestora – care a fost relevat mai sus, obiectul material al acestor infracțiuni îl constituie:

- plantele care conțin substanțe narcotice sau psihotrope, fiind caracterizate prin proporții mari (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.217 CP RM);
- plantele care conțin substanțe narcotice sau psihotrope, fiind caracterizate prin proporții mici (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.217¹ CP RM);
- substanțele narcotice, psihotrope sau analoagele lor, fiind caracterizate prin proporții mari (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.217 CP RM);
- substanțele narcotice, psihotrope sau analoagele lor, a căror circulație în scopuri medicale este interzisă, fiind caracterizate prin proporții mari (în cazul infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(3) art.217 CP RM);
- substanțele narcotice, psihotrope sau analoagele lor, ori plantele care conțin asemenea substanțe, fiind caracterizate prin proporții deosebit de mari (în cazul infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(4) art.217 CP RM);
- substanțele narcotice, psihotrope sau analoagele lor, fiind caracterizate prin proporții mici (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.217¹ CP RM);
- substanțele narcotice, psihotrope sau analoagele lor (în cazul infracțiunilor prevăzute la art.217⁵ și art.217⁶ CP RM);
- substanțele narcotice, psihotrope sau analoagele lor, a căror circulație în scopuri medicale este interzisă (în cazul infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(3) art.217¹ CP RM);
- substanțele narcotice, psihotrope sau analoagele lor, ori plantele care conțin asemenea substanțe, fiind caracterizate prin proporții mari (în cazul infracțiunii prevăzute la lit.f) alin.(3) art.217¹ CP RM);
- substanțele narcotice, psihotrope sau analoagele lor, ori plantele care conțin asemenea substanțe, fiind caracterizate prin proporții deosebit de mari (în cazul infracțiunii prevăzute la lit.d) alin.(4) art.217¹ CP RM);
- substanțele narcotice sau psihotrope (în cazul infracțiunii prevăzute la art.217⁴ CP RM);
- substanțele narcotice sau psihotrope, fiind caracterizate prin proporții mari sau deosebit de mari (în cazul infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(3) art.217⁴ CP RM);
- substanțele narcotice sau psihotrope, a căror circulație în scopuri medicale este interzisă (în cazul infracțiunii prevăzute la lit.e) alin.(2) art.217⁶ CP RM);
- precursori (în cazul infracțiunii prevăzute la art.217² CP RM);
- materialele sau utilajele destinate producerii, preparării sau prelucrării substanțelor narcotice, psihotrope sau analogelor lor ori cultivării plantelor care conțin aceste substanțe (în cazul infracțiunii prevăzute la art.217³ CP RM);

- substanțele narcotice sau psihotrope, ori materialele sau utilajele destinate producerii sau prelucrării substanțelor narcotice sau psihotrope, ori plantele care conțin astfel de substanțe (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.218 CP RM);
- rețetele pentru obținerea preparatelor narcotice sau psihotrope (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.218 CP RM);
- rețetele sau alte documente care permit obținerea preparatelor sau substanțelor narcotice sau psihotrope (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.218 CP RM);
- corpul persoanei (în cazul infracțiunilor prevăzute la lit.e) alin.(2) art.217⁴, la lit.b) alin.(3) art.217⁴ și la alin.(5) art.218 CP RM).

Analiza conținuturilor obiectelor materiale ale infracțiunilor prevăzute la art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219 CP RM denotă că la caracterizarea acestora se utilizează următoarele noțiuni: „substanțele narcotice”, „substanțele psihotrope”, „analoge ale substanțelor narcotice sau psihotrope”, „plantele care conțin substanțe narcotice sau psihotrope”, „precursori”, „materialele sau utilajele destinate producerii, prelucrării (sau preparării) substanțelor narcotice, psihotrope (sau analoagelor lor) (ori cultivării plantelor care conțin aceste substanțe)”, „rețetele pentru obținerea preparatelor (sau substanțelor) narcotice sau psihotrope”, „alte documente care permit obținerea preparatelor sau substanțelor narcotice sau psihotrope”, „corpul persoanei”, „proporții mari”, „proporții deosebit de mari”, „circulația interzisă în scopuri medicale a substanțelor narcotice sau psihotrope”.

Unele din noțiunile nominalizate vor forma obiectul cercetării noastre în cele ce urmează.

Vom începe cu noțiunea „plantele care conțin substanțe narcotice sau psihotrope”. Această noțiune este folosită pentru caracterizarea obiectului material al infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.217, alin.(1) art.217¹, alin.(4) art.218 CP RM.

Pentru a nu se da naștere la întrebări, în Hotărârea nr.79/2006 a Guvernului lista de plante care conțin substanțe narcotice sau psihotrope este prezentată în mod exhaustiv:

- planta de coca;
- kat;
- planta de mac;
- planta de cânepă.

Nu includem în rândul acestor plante planta de efedră. Or, deși în Hotărârea nr.79/2006 aceasta este indicată în lista plantelor care conțin substanțe narcotice sau psihotrope, totuși, în cadrul listei ea este prezentată ca plantă ce conține precursori.

Într-adevăr, din planta de efedră se extrage efedrina. Iar efedrina face parte din rândul precursorilor, așa cum rezultă din tabelul nr.4 din Hotărârea nr.7/1998 a CPCD. Întrucât noțiunile „precursori”, pe de o parte, și „substanțe narcotice”, „substanțe psihotrope”, pe de altă parte, nu se conțin una în alta, rezultă că noțiunea „planta de efedră” nu se integrează noțiunii „plantele care conțin substanțe narcotice sau psihotrope”.

Din cele menționate rezultă că este necesară completarea art.217² CP RM, care incriminează fapta de circulație ilegală a precursorilor în scopul producerii sau prelucrării substanțelor narcotice, psihotrope sau analoagelor lor. La concret, este necesar ca după cuvintele „sau analoagelor lor” din dispoziția articolului specificat să fie introdusă sintagma „ori cultivarea de plante care conțin precursori”. Doar în eventualitatea operării acestei completări va fi posibilă extinderea reglementării răspunderii penale asupra cultivării plantei de efedră (sau a altor plante care conțin precursori). De asemenea, este necesar să fie reformulată denumirea listei III „Plante care conțin substanțe narcotice sau psihotrope” din Hotărârea nr.79/2006, după cum urmează: „Plante care conțin substanțe narcotice sau psihotrope, ori precursori”. Prin aceasta se va pune în acord conținutul listei consemnate cu denumirea ei. Dar, ceea ce este mai important, astfel se va asigura respectarea principiului din alin.(2) art.4 din Legea nr.780/2001, potrivit căruia actul legislativ (în cazul dat, Codul penal) trebuie să fie în concordanță cu cadrul juridic existent și cu sistemul de unificare a legislației.

În continuare, vom supune analizei noțiunea „materialele sau utilajele destinate producerii, prelucrării (sau preparării) substanțelor narcotice, psihotrope (sau analoagelor lor) (ori cultivării plantelor care conțin aceste substanțe)”.

Deși atât în art.217³ CP RM, cât și în alin.(4) art.218 CP RM, se menționează despre „materiale sau utilaje”, destinația acestor materiale sau utilaje este descrisă în mod diferit în cele două norme:

- producerea, prepararea sau prelucrarea substanțelor narcotice, psihotrope sau analoagelor lor, ori cultivarea plantelor care conțin aceste substanțe (art.217³ CP RM);
- producerea sau procurarea substanțelor narcotice sau psihotrope (alin.(4) art.218 CP RM).

În legislația Republicii Moldova nu se conține o interpretare oficială a noțiunii „materialele sau utilajele destinate producerii, prelucrării (sau preparării) substanțelor narcotice, psihotrope (sau analoagelor lor) (ori cultivării plantelor care conțin aceste substanțe)”. În opoziție, în legislația Federației Ruse o astfel de interpretare există. Este vorba de Lista instrumentelor și utilajelor, care se află sub control special, folosite la fabricarea ilegală a mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope și substanțelor cu efecte puternice, aprobată de către Comitetul Permanent de Control asupra Drogurilor al Federației Ruse la 9.10.1996 (procesul-verbal nr.51/7-96) [48]. În special, această listă include:

1) mașinile și dispozitivele de fabricație industrială sau artizanală, folosite la comprimarea sau încapsularea în fiole a substanțelor narcotice, psihotrope sau analoagelor acestora;

2) malaxoare automate sau manuale de substanțe narcotice, psihotrope sau analoage ale acestora (care nu se raportează la articolele de menaj);

3) semifabricatele, fiolele goale, capsule de diverse dimensiuni;

4) dispozitive pentru marcarea fiolelor sau capsulelor;

5) dispozitivele de fabricație industrială sau artizanală, folosite pentru răcirea lichidelor în procesul de extragere sau distilare a substanțelor narcotice, psihotrope sau analoagelor lor (cu excepția frigiderelor menajere), precum și dispozitivele utilizate pentru extragerea sau distilarea numitelor substanțe;

6) dispozitivele pentru filtrarea lichidelor în vacuum.

Conform pct.12 din Hotărârea Plenului Judecătoriai Supreme a Ucrainei „Cu privire la practica judiciară în cauzele referitoare la infracțiunile în sfera circulației mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope, analoagelor și precursorilor acestora”, nr.4 din 26.04.2002 [49], prin „utilaje destinate fabricării mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope sau analoagelor acestora” trebuie de înțeles acele aparate, dispozitive sau instrumente, cu ajutorul cărora sunt fabricate mijloacele sau substanțele indicate (de exemplu, țeava de condensare, generatorul de aburi, presa necesară fabricării brichetelor de hașis etc.). Dispozitivele menajere, folosite pentru fabricarea mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope sau analoagelor acestora (tocătorul de carne, vesela de bucătărie etc.), nu pot fi considerate utilaje destinate fabricării mijloacelor narcotice, substanțelor psihotrope sau analoagelor acestora.

Reieșind din cele menționate, trebuie să constatăm că, în cazul materialelor sau utilajelor destinate producerii, prelucrării (sau preparării) substanțelor narcotice, psihotrope (sau analoagelor lor) (ori cultivării plantelor care conțin aceste substanțe), se au în vedere doar materialele sau utilajele având, ca destinație unică, producerea, prelucrarea (sau prepararea) substanțelor narcotice, psihotrope (sau analoagelor lor) (ori cultivarea plantelor care conțin aceste substanțe). Nu se au în vedere materialele sau utilajele reutilate sau adaptate în asemenea scopuri, care inițial au avut o altă destinație (de exemplu, o destinație menajeră).

În continuare, vom analiza noțiunile „rețetele pentru obținerea preparatelor (sau substanțelor) narcotice sau psihotrope” și „alte documente care permit obținerea preparatelor sau substanțelor narcotice sau psihotrope”. Aceste noțiuni desemnează obiectele materiale ale infracțiunilor prevăzute la alin.(1) și (2) art.218 CP RM.

Noțiunea de rețetă pentru obținerea preparatelor (sau substanțelor) narcotice sau psihotrope este definită în mod diferit în literatura de specialitate: „prescripția medicului cu privire la compoziția, cantitatea, forma și termenul de fabricare a preparatelor narcotice sau psihotrope, modul de utilizare a acestor preparate etc.” [50]; „documentul oficial care este perfectat pe o imprimată de model special, având atribute specifice care nu sunt caracteristice unei imprimă de rețete ordinare, și care este supus unei evidențe speciale” [51]; „prescripția în scris a medicului cu privire la compoziția și fabricația medicamentului conținând mijloace narcotice sau substanțe psihotrope, precum și modul de fabricare a acestora” [52]; „prescripția scrisă a medicului privind eliberarea (procurarea) unui medicament unei persoane anumite (de către o persoană anumită), precum și privind modul de administrare, perfectată pe o imprimată specială, conținând atributele necesare: denumirea instituției medicale, ștampila rotundă a acestei instituții, ștampila personală a medicului și semnătura medicului” [53].

Fiecare din aceste definiții conțin elemente necesare, dar nu și suficiente, pentru a caracteriza plenar noțiunea de rețetă pentru obținerea preparatelor (sau substanțelor) narcotice sau psihotrope. Aceasta deoarece nu se ține cont de prevederile Ordinului nr.195 din 10.07.2000 al Ministerului Sănătății cu privire la modul de prescriere și livrare a medicamentelor [54]. Astfel, în conformitate cu Anexa nr.2 „Particularitățile prescrierii stupefiantelor și psihotropelor” la actul normativ specificat, medicamentele stupefiante și psihotrope, aflate sub control internațional (tabelul nr.2 (listele nr.1 și 2)), aprobate prin Hotărârea nr.7/1998 a CPCD, se prescriu pe un formular de rețetă specială (Anexa nr.1 la „Particularitățile prescrierii stupefiantelor și

psihotropelor”) (pct.1); medicamentele stupefiante și psihotrope, aflate sub control internațional (tabelul nr.3 (listele nr.1, 2 și 3)), aprobate prin Hotărârea nr.7/1998 a CPCD, se prescriu pe formularul de rețete nr.1 și se legiferează suplimentar cu ștampila „Pentru rețete” (pct.3).

Luând în considerație aceste dispoziții normative, prin „rețeta pentru obținerea preparatelor (sau substanțelor) narcotice sau psihotrope” trebuie de înțeles prescripția în scris a medicului cu privire la compoziția, cantitatea, forma și termenul de fabricare a preparatelor (sau substanțelor) narcotice sau psihotrope, modul de utilizare a acestor preparate (substanțe) etc., perfectată conform Ordinului nr.195 din 10.07.2000 al Ministerului Sănătății cu privire la modul de prescriere și livrare a medicamentelor.

Într-o manieră apropiată este definită noțiunea „alte documente care permit obținerea preparatelor sau substanțelor narcotice sau psihotrope”. În pct.33 al Hotărârii Plenului Judecătoriai Supreme a Federației Ruse „Cu privire la practica judiciară în cauzele despre infracțiunile legate de mijloacele narcotice, substanțele psihotrope, substanțele cu efecte puternice și substanțele toxice”, nr.14 din 15.06.2006, noțiunea dată este definită în felul următor: documentele care constituie temeiul pentru eliberarea (vânzarea) mijloacelor narcotice sau substanțelor psihotrope, ori al altor operațiuni relative la circulația lor legală; în special, din rândul acestor documente fac parte: licența privind un anumit gen de activitate legată de circulația mijloacelor narcotice sau substanțelor psihotrope; solicitarea unei instituții medicale privind obținerea mijloacelor narcotice sau substanțelor psihotrope pentru practica medicală; extrasul din fișa medicală a bolnavului; scrisoarea de trăsură etc. [55] Această definiție este practic reprodușă de către unii doctrinari [56]. Într-o manieră oarecum nuanțată, noțiunea „alte documente care permit obținerea preparatelor sau substanțelor narcotice sau psihotrope” este definită de către V.Stati: „Documentele de formă prestabilită, având rubrici anumite, care confirmă dreptul titularului lor să obțină substanțele narcotice sau psihotrope, pentru producerea, fabricarea, prelucrarea, distribuirea și utilizarea lor în alte scopuri (în activitatea veterinară, în scopuri științifice și educaționale, în activitatea de expertizare, în activitatea operativă de investigații etc.) [57].

Sintetizând conotațiile de valoare ale definițiilor sus-indicate, considerăm că prin „alte documente care permit obținerea preparatelor sau substanțelor narcotice sau psihotrope” trebuie de înțeles documentele (altele decât rețetele) care constituie temeiul pentru obținerea de către titular a preparatelor sau substanțelor narcotice sau psihotrope, în vederea efectuării de operațiuni legale asupra acestora (de exemplu: autorizația pentru activitățile cu substanțele narcotice sau psihotrope; solicitarea unei instituții privind obținerea de preparate sau substanțe narcotice sau psihotrope, pentru utilizarea acestora în practica medicală, în activitatea veterinară, în scopuri științifice și educaționale, în activitatea de expertizare, în activitatea operativă de investigații etc.; extrasul din fișa medicală a bolnavului; scrisoarea de trăsură etc.)

Noțiunea „corpul persoanei” este necesară desemnării obiectului material al infracțiunilor prevăzute la lit.e) alin.(2) art.217⁴, la lit.b) alin.(3) art.217⁴ și la alin.(5) art.218 CP RM. În contextul acestor infracțiuni, prin „corpul persoanei” trebuie de înțeles expresia corporală a integrității corporale sau a sănătății persoanei, adică ansamblul de funcții și procese organice care asigură individului prezența biologică și care, odată distruse, suprimă calitatea de ființă integră corporal sau sănătoasă a persoanei.

Nu putem să nu acordăm atenție ipotezelor în care corpul persoanei apare ca obiect material. Astfel, conform lit.e) alin.(2) art.217⁴ CP RM, răspunderea se agravează dacă se aplică violența nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei ori amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe. Deoarece amenințarea cu aplicarea violenței (de orice gen) nu presupune o influențare nemijlocită infracțională asupra corpului persoanei, ea nu poartă asupra unui obiect material.

În mod regretabil, în pct.5 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, nr.23 din 28.06.2004 [58], se conține o definiție greșită a noțiunii „violența periculoasă pentru viață sau sănătate”. Or, vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății nu poate fi, prin excelență, considerată violență nepericuloasă pentru viață sau sănătate. În realitate, violența nepericuloasă pentru viață sau sănătate constă în: cauzarea intenționată a leziunii corporale, care nu a avut drept urmare nici o dereglare de scurtă durată a sănătății, nici o pierdere neînsemnată și stabilă a capacității de muncă; aplicarea intenționată a loviturilor sau săvârșirea altor acțiuni violente care au cauzat o durere fizică, dacă acestea nu au creat pericol pentru viața sau sănătatea victimei. Vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății se raportează la noțiunea „violența periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei” (utilizată inclusiv la lit.b) alin.(3) art.217⁴ CP RM). Prin „violența periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei” se înțelege aplicarea violenței care s-a soldat cu vătămarea gravă, medie sau ușoară a

integrității corporale sau a sănătății, ori care, deși nu a cauzat aceste urmări prejudiciabile, constituie la momentul aplicării ei, datorită metodei de operare, un pericol real pentru viața sau sănătatea victimei.

În cele ce urmează vor fi examinate noțiunile „proporții mari” și „proporții deosebit de mari”. Prima noțiune se folosește la caracterizarea parametrilor cantitativi ai obiectului material în cazul faptelor incriminate la alin.(1) art.217, la alin.(2) art.217 și la lit.f) alin.(3) art.217¹ CP RM. La rândul său, noțiunea „proporții deosebit de mari” este utilizată pentru caracterizarea parametrilor cantitativi ai obiectului material în cazul faptelor incriminate la lit.b) alin.(4) art.217 și la lit.d) alin.(4) art.217⁴ CP RM.

Legiuitorul nu caracterizează expres parametrul cantitativ ai obiectului material în cazul faptelor incriminate la alin.(1) art.217¹ și la alin.(2) art.217¹ CP RM. Aplicând argumentul *ex silentio* și utilizând metoda interpretării sistemice, ajungem la concluzia că acești parametri sunt cifrați la proporții mici.

În cazul celorlalte infracțiuni, săvârșite în sfera circulației legale a substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor și precursorilor acestora, legiuitorul nu caracterizează în nici un fel, sub aspect cantitativ, obiectul material. Aceasta înseamnă că parametrul cantitativ ai obiectului material al infracțiunii vor fi luați în considerație la individualizarea pedepsei. Și nu la calificarea infracțiunii, ca în ipoteza faptelor incriminate la alin.(1) art.217, alin.(2) art.217, lit.b) alin.(4) art.217, alin.(1) art.217¹, alin.(2) art.217¹, lit.f) alin.(3) art.217¹ și la lit.d) alin.(4) art.217¹ CP RM.

În conformitate cu alin.(5) art.134¹ CP RM, în cazul acțiunilor ilegale cu substanțele narcotice, psihotrope, cu analoage ale acestora și cu plantele care conțin substanțe narcotice sau psihotrope, proporțiile mici, mari sau deosebit de mari se determină conform cantităților mici, mari sau deosebit de mari ale substanțelor narcotice, psihotrope și ale plantelor care conțin substanțe narcotice sau psihotrope.

Cu alte cuvinte, se face trimitere la Hotărârea nr.79/2006 a Guvernului. Amintim că, prin aceasta, a fost aprobată Lista substanțelor narcotice, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora.

În context, este necesar a reaminti că, la 4.11.2005, a fost adoptată Legea nr.277/2005. Printre altele, prin această lege (care a intrat în vigoare la 2.12.2005), legea penală a fost completată cu art.134¹ și 217¹-217⁶. La fel, au fost operate și unele amendamente, printre care se evidențiază excluderea alin.(3) din art.126 CP RM.

Or, la alin.(3) art.126 CP RM se prevedea că daunele cauzate de sustragerea sau circulația ilegală a substanțelor narcotice sau psihotrope se determină reieșind din cantitățile mici sau mari ale acestora aprobate de CPCD. În alți termeni, se face trimitere la prevederile Hotărârii nr.7/1998 a CPCD.

Excluderea alin.(3) din art.126 CP RM și, pe cale de consecință, excluderea trimiterii la prevederile Hotărârii nr.7/1998 a CPCD reclama o compensare, astfel încât să fie posibilă funcționarea în continuare a legii penale. Tocmai în această idee, în alin.(4) art.134¹ CP RM (intrat în vigoare la 2.12.2005) se prevede: „Listele substanțelor narcotice, psihotrope și precursorilor se aprobă de Guvern”. În aceeași idee, la același act normativ (la acel moment, ipotetic) al Guvernului se face trimitere în alin.(5) art.134¹ CP RM. Cu alte cuvinte, la 2.12.2005 atât competența de stabilire a listelor substanțelor narcotice, psihotrope și precursorilor, cât și competența de stabilire a proporțiilor (cantităților) mici, mari sau deosebit de mari ale substanțelor narcotice, psihotrope și ale plantelor care conțin asemenea substanțe, a trecut de la CPCD la Guvern. Dar a intrat oare Guvernul în mod prompt în exercitarea acestei competențe?

În mod normal, actul normativ al Guvernului, la care se face referire în alin.(4) și (5) art.134¹ CP RM, trebuia să intre în vigoare la 2.12.2005. Adică, odată cu intrarea în vigoare a modificărilor și completărilor operate în legea penală la 4.11.2005. Însă, evenimentele au derulat într-o altă manieră: abia la 23.01.2006 a fost adoptată Hotărârea nr.79/2006 a Guvernului. Rezultă, că, în perioada 2.12.2005-27.01.2006 nu au putut fi determinați parametrul cantitativ ai substanțelor narcotice, psihotrope și ai plantelor care conțin astfel de substanțe. Abrogarea alin.(3) art.126 CP RM a implicat abrogarea tabelului nr.6 „Determinarea cantităților mici sau mari de substanțe narcotice, psihotrope și cu acțiune drastică depistate în traficul ilicit” din Hotărârea nr.7/1998 a CPCD. Iar normele juridice din acest tabel aveau rolul normelor la care făcea trimitere legea penală. De vreme ce aceste norme aveau un caracter obligatoriu, abrogarea lor a creat un blocaj în procesul de stabilire, din punct de vedere cantitativ, a obiectului material al infracțiunilor săvârșite în sfera circulației legale a substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor sau precursorilor acestora. Importanța stabilirii parametrilor cantitativi ai obiectului material al infracțiunilor analizate ne-o demonstrează faptul că, prin Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, nr.1r/a-26/99 din 16.02.1999, sentința de condamnare pentru procurarea și păstrarea fără scop de desfacere a substanțelor narcotice a fost casată cu încetarea procesului penal, deoarece nu s-a constatat exact cantitatea opiului extractiv deținut de făptuitor [59].

Însă, în perioada 2.12.2005-27.01.2006, nu au putut fi determinați nu doar parametrii cantitativi ai obiectului material în cazul infracțiunilor prevăzute la art.217, 217¹-217⁶, 218 și 219 CP RM. Nu au putut fi determinați nici parametrii calitativi ai respectivului obiect. În alți termeni, nu era posibil a se stabili dacă o substanță sau alta poate fi desemnată prin noțiunile „substanță narcotică”, „substanță psihotropă” sau „precursor”. Aceasta deoarece, să nu uităm, la alin.(4) art.134¹ CP RM se menționează: „Listele substanțelor narcotice, psihotrope și precursorilor se aprobă de Guvern”.

Or, criteriul juridic este un criteriu necesar și suficient pentru stabilirea conținutului noțiunilor „substanță narcotică”, „substanță psihotropă” sau „precursor”. În lipsa acestui criteriu, substanța nu poate fi recunoscută ca substanță narcotică, psihotropă sau precursor. Chiar dacă expertiza va arăta că ea are proprietățile specifice unei substanțe narcotice, psihotrope sau ale unui precursor. Întru confirmarea acestei teze poate fi evocată Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție nr.1r/a-185/99 din 20.07.1999 [60]. Tocmai lipsa criteriului juridic al noțiunii „substanțe toxice” a servit ca temei al clasării sentinței de condamnare din exemplul dat.

Nu poate fi acceptată ideea că, în perioada 2.12.2005-27.01.2006, se putea face trimitere la listele substanțelor narcotice, psihotrope și precursorilor, conținute în convențiile internaționale relative la prevenirea și combaterea traficului ilicit de droguri (convenții care au fost ratificate de Republica Moldova). Însă, aceste convenții nu sunt de aplicare directă pe teritoriul țării noastre. Această teză își păstrează validitatea chiar și atunci când, din diverse cauze, nu sunt funcționale reglementările interne în materie.

În ipoteza examinată, își dovedește irelevanța și aplicarea art.10 „Efectul retroactiv al legii penale” din Codul penal. Or, în această normă se are în vedere legea penală mai favorabilă, nu actul normativ (cu caracter extrapenal) mai favorabil, la care face trimitere legea penală.

Trebuie să atestăm o cu totul altă situație: pe parcursul perioadei 2.12.2005-27.01.2006, obiectul material al infracțiunilor, săvârșite în sfera circulației legale a substanțelor narcotice, psihotrope și a analoagelor acestora, nu putea fi determinat. Mai grav este că, începând cu 2.12.2005 până în momentul de față nu poate fi determinat obiectul material al infracțiunii prevăzute la art.217² CP RM (avându-se în vedere precursorii). Aceasta deoarece în Hotărârea nr.79/2006 a Guvernului nu este stabilită o listă a precursorilor. Iar, conform alin.(4) art.134¹ CP RM, lista precursorilor se aprobă de Guvern.

În concluzie, imposibilitatea determinării juridice a trăsăturilor obiectului material al unora din infracțiunile, săvârșite în sfera circulației legale a substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor sau precursorilor acestora, în perioada 2.12.2005-27.01.2006 (sau din 2.12.2005 până în momentul de față), constituie o gravă eroare tehnico-legislativă care nu poate fi reparată post-factum. În această perioadă, din lipsa obiectului material al respectivelor infracțiuni (se are în vedere nu lipsa *de facto*, dar, ceea ce contează, lipsa *de iure*), au rămas inaplicabile normele penale corespunzătoare.

Într-o altă ordine de idei, trebuie de menționat că în literatura de specialitate se afirmă că speluncile sau localurile având destinația consumului substanțelor narcotice sau psihotrope formează obiectul material al infracțiunii de organizare ori întreținere a speluncilor pentru consumul substanțelor narcotice sau psihotrope, precum și de punere la dispoziție a localurilor în aceste scopuri [61] (se are în vedere infracțiunea prevăzută la art.219 CP RM).

Alți autori consideră că noțiunile „spelunci” și „localuri” desemnează nu obiectul material al numitei infracțiuni, dar locul de săvârșire a ei, ca semn al laturii obiective [62].

În ce ne privește, considerăm că noțiunile „spelunci” și „localuri” nu desemnează nici obiectul material al infracțiunii prevăzute la art.219 CP RM, nici locul de săvârșire a acesteia. În realitate, aceste noțiuni desemnează obiectul imaterial al infracțiunii date. Infracțiunea prevăzută la art.219 CP RM nu are obiect material. Nu este corectă opinia lui E.H. Hasanov că obiectul material al infracțiunii amintite îl reprezintă substanțele narcotice sau psihotrope [63]. Consumul substanțelor narcotice sau psihotrope este scopul faptei incriminate la art.219 CP RM. Deci, substanțele narcotice sau psihotrope fac parte din reprezentarea subiectivă a făptuitorului cu privire la infracțiune. Chiar dacă această reprezentare nu-și va găsi realizarea, aceasta nu poate influența în nici un fel asupra calificării infracțiunii.

În același timp, nu putem agreea nici poziția lui M.L. Prohorova, care identifică obiectul material al infracțiunii cu obiectul influențării nemijlocite infracționale [64]. Faptul că asupra obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art.219 CP RM se influențează prin intermediul speluncilor și localurilor nu înseamnă că acestea formează obiectul material al infracțiunii. Or, spelunca sau localul „implică nu ideea de imobil, privit în materialitatea sa” [65], ci ideea de spațiu cuprins în acel imobil. Despre aceasta ne vorbește sintagma

„organizarea speluncilor”. Un imobil nu poate fi organizat. În schimb, poate fi organizat spațiul aferent unui imobil. Anume în acest context noțiunile „speluncă” și „local” desemnează spațiul aferent unei încăperi locuibile sau nelocuibile, ori unui bar, unei cafenele, unui restaurant, unei discotecii sau unui alt asemenea imobil, care este utilizat pentru consumul substanțelor narcotice sau psihotrope.

Referințe:

1. Bulai C. Manual de drept penal. Partea Generală. – București: ALL, 1997, p.195; Mitrache C. Drept penal român. – București: Șansa, 1997, p.85; Zolyneak M. Drept penal. Partea Generală. Vol.II. – Iași: Chemarea, 1993, p.242; Oancea I. Drept penal. Partea Generală. – București: Editura Didactică și Pedagogică, 1971, p.166; Boroi A. Drept penal. Partea Generală. – București: ALL Beck, 1999, p.106.
2. Прохорова М.Л. Наркотизм: уголовно-правовое и криминологическое исследование. – Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002, с.153.
3. Гасанов Э.Г. Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с преступлениями, связанными с наркотиками (антинаркотизм). Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук. – Баку, 2000, с.192.
4. Brînză S. Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului. – Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p.11-86.
5. Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. și alții. Drept penal. Partea Specială, p.343; Borodac A. Manual de drept penal. Partea Specială. – Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, p.243.
6. Monitorul Parlamentului Republicii Moldova. – 1993. – Nr.9.
7. Основы законодательства Российской Федерации «Об охране здоровья граждан» от 22 июля 1993 г. // Ведомости Совета Народных Депутатов и Верховного Совета Российской Федерации. – 1993. – №33.
8. Dongoroz V și alții. Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea Specială, vol.IV. – București: Editura Academiei, 1971, p.588; Boroi A. Infracțiuni contra unor relații de conviețuire socială. – București: ALL, 1998, p.57; Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. și alții. Drept penal. Partea Specială, p.341.
9. Boroi A., Neagu N., Radu-Sultănescu V. Infracțiuni prevăzute de Legea nr.143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri. – București: Rosetti, 2001, p.55; Pop O. Drogurile: un flagel al lumii contemporane. – Timișoara: Mirton, 2002, p.23.
10. Матышевский П.С. Ответственность за преступления против общественной безопасности, общественного порядка и здоровья населения. – Москва: Юридическая литература, 1964, с.53.
11. Гасанов Э.Г. Борьба с наркотической преступностью. Международный и сравнительно-правовой аспекты. – Москва: ЮрИнфоР, 2000, с.172.
12. Мирошниченко Н.А., Музыка А.А. Уголовно-правовая борьба с наркоманией. – Киев, 1998, с.39.
13. Смитиенко В.Н. Объект преступлений против здоровья населения. – Омск, 1973, с.18.
14. Серeda Г.В., Серeda И.М. Незаконный оборот наркотических средств и психотропных веществ: уголовно-правовой и криминологический аспекты. – Иркутск, 2001, с.6-7.
15. Уголовное право Российской Федерации. Часть Особенная / Под ред. Б.В. Здравомыслова. – Москва: Юрист, 1999, с.284.
16. Бабаян Э.А., Гонопольский М.Х. Учебное пособие по наркологии. – Москва, 1981, с.13.
17. Мирошниченко Н.А. Уголовная ответственность за незаконное изготовление, приобретение, хранение, перевозку или сбыт наркотических веществ. – Харьков, 1984, с.6.
18. Мартынович А.Ю. К вопросу об объекте и предмете преступлений, связанных с незаконным оборотом наркотических средств и психотропных веществ // СибЮрВестник. – 2002. – №3 – С.18-21.
19. Dima T., Turianu C. Dacă subiectul activ al unei infracțiuni poate fi și subiectul pasiv al acesteia, cu referire specială la infracțiunile de producere, consum și trafic de droguri // Dreptul. – 2002. – Nr.1. – P.98-102.
20. Бытко Ю.И. О некоторых проблемах правовой ответственности за наркоманию // За диктатуру закона: проблемы региональной безопасности. Вып.2. – Саратов, 1999, с.71.
21. Мартынович А.Ю. К вопросу об объекте и предмете преступлений, связанных с незаконным оборотом наркотических средств и психотропных веществ, с.18-21.
22. Ibidem.
23. Уголовный кодекс Российской Федерации. – Москва: Проспект, 1999.
24. Гасанов Э.Г. Борьба с наркотической преступностью: Международный и сравнительно-правовой аспекты, с.117.
25. Гунарис Р.Г. К вопросу об объекте преступлений, предусмотренных статьями 228 и 228¹ УК РФ // Сборник научных трудов юридического факультета СевКавГТУ. Вып.4. – Ставрополь, 2004, с.13-22.
26. Прохорова М.Л. Наркотизм: уголовно-правовое и криминологическое исследование, с.152.

27. Кухарук В. Ответственность за незаконный оборот аналогов наркотических средств и психотропных веществ // Уголовное право. – 2003. – №4. – С.122-125.
28. Borodac A. Manual de drept penal. Partea Specială, p.241.
29. Brînză S. Circumstanțele care ajută la stabilirea obiectului juridic generic al infracțiunilor contra patrimoniului // Revista Națională de Drept. – 2005. – Nr.4. – P.2-6.
30. Прохоров В.С. Преступление и ответственность. – Ленинград, 1984, с.47.
31. Уголовный кодекс Украины: Научно-практический комментарий / Под ред. Е.Л. Стрельцова. – Харьков: Одиссей, 2005, с.574-605.
32. Brînză S. Obiectul infracțiunilor contra proprietății: argumente în favoarea naturii relaționale a acestuia // Revista Națională de Drept. – 2002. – Nr.7. – P.5-9.
33. Уголовный кодекс Украины: Научно-практический комментарий, с.574.
34. Гасанов Э.Г. Борьба с наркотической преступностью. Международный и сравнительно-правовой аспекты, с.118-119.
35. Brînză S. Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului, p.88.
36. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики / Под ред. И.М. Рагимова. – Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.
37. Гасанов Э.Г. Ответственность за преступления, связанные с незаконным оборотом наркотических средств и психотропных веществ: сравнительно-правовой и уголовно-правовой аспекты. – Москва: ЮрИнфоР, 2002, с.62.
38. Гасанов Э.Г. Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с преступлениями связанными с наркотиками (антинаркотизм), с.192, 193-194.
39. Brînză S. Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului, p.358.
40. Dumneanu L., Mutu-Strulea M. Album de scheme. Dreptul penal. Partea Specială. – Chișinău: CEP USM, 2005, p.129.
41. Бабаян Э.А., Гонопольский М.Х. Наркология, с.13; Мирошниченко Н.А. Уголовная ответственность за незаконное изготовление, приобретение, хранение, перевозку или сбыт наркотических веществ, с.6; Мартынович А.Ю. К вопросу об объекте и предмете преступлений, связанных с незаконным оборотом наркотических средств и психотропных веществ, с.18-21.
42. Мартынович А.Ю. Op. cit., p.18-21.
43. Brînză S. Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului, p.88-96.
44. Гасанов Э.Г. Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с преступлениями связанными с наркотиками (антинаркотизм), с.195.
45. Mitrache C. Drept penal român, p.85.
46. Brînză S. Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului, p.87-96.
47. Loghin O., Toader T. Drept penal român. Partea Specială. – București: Șansa, 1999, p.51, 52, 54, 58 etc.; Nistoreanu Gh., Boroî A. Drept penal. Partea Specială. – București: ALL Beck, 2002, p.25, 31, 33, 38 etc.; Nistoreanu Gh., Boroî A., Molnar I. și alții Drept penal. Partea Specială. – București: Europa Nova, 1999, p.46, 53, 60 etc.; Toader T. Drept penal. Partea Specială. – București: ALL Beck, 2002, p.11, 19, 21 etc.
48. Список инструментов и оборудования, находящихся под специальным контролем, используемых при незаконном изготовлении наркотических средств, психотропных и сильнодействующих веществ. Утвержден на заседании Постоянного комитета по контролю наркотиков 9 октября 1996 г., протокол №51/7-96 // Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации. – 1997. – №3. – С.21.
49. Постановление Верховного Суда Украины №4 от 26 апреля 2002 г. «О судебной практике по делам о преступлениях в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов и прекурсоров» // Вісник Верховного Суду України. – 2002. – №4. – С.6-11.
50. Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. și alții. Drept penal. Partea Specială, p.370.
51. Прохорова М.Л. Наркотизм: уголовно-правовое и криминологическое исследование, с.170.
52. Сбирунов М.Л., Шабанов Г.Х. Ответственность за незаконный оборот наркотиков. Пути совершенствования действующего законодательства // Следователь. – 1998. – №1. – С.2-12.
53. ЩигOLEV Ю. Подлог рецептов на наркотические средства // Российская юстиция. – 1999. – №4. – С.42-45.
54. Vasiliev T., Stoiev I. Narcomania. Situația medico-socială și judiciară în Republica Moldova, p.350-353.
55. Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации №14 от 15 июня 2006 г. «О судебной практике по делам о преступлениях, связанных с наркотическими средствами, психотропными, сильнодействующими и ядовитыми веществами» // www.vsrf.ru/print_page.php?id=4348
56. Borodac A. Manual de drept penal. Partea Specială, p.260; Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu / Sub red. lui A.Barbăneagră. – Chișinău, 2003, p.452; Barbăneagră A., Berliba V., Gurschi C. Codul penal comentat și adnotat. – Chișinău: Cartier, 2005, p.325.
57. Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. și alții. Drept penal. Partea Specială, p.371.

58. Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. – 2004. – Nr.8. – P.5-11.
59. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 16.02.1999, nr.1r/a-26/99 // Barbăneagră A., Berliba V., Gurschi C. și alții. Codul penal comentat și adnotat. – Chișinău: Cartier, 2005, p.324.
60. Moldinfolex.
61. Прохорова М.Л. Наркотизм: уголовно-правовое и криминологическое исследование, с.168.
62. Уголовное право России. Часть Особенная / Под ред. А.М. Игнатова и Ю.А. Красикова. – Москва, 1998, с.419; Сбирунов П.Н., Шабанов Г.Х. Ответственность за незаконный оборот наркотиков. Пути совершенствования действующего законодательства, с.2-12.
63. Гасанов Э.Г. Ответственность за преступления, связанные с незаконным оборотом наркотических средств и психотропных веществ: сравнительно-правовой и уголовно-правовой аспекты, с.116.
64. Прохорова М.Л. Наркотизм: уголовно-правовое и криминологическое исследование, с.168.
65. Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. și alții. Drept penal. Partea Specială, p.373.

Prezentat la 27.03.2007